

Uživatel počítačové sítě

Daniel Klimeš, Jan Krejčí, Roman Šmíd

Osnova

1. Pojmy, termíny
2. Připojení k počítačové síti
 - Možnosti připojení, co je zapotřebí, srovnání
3. Síťové služby
 - DHCP, DNS, HTTP, Email, vzdálený přístup
4. Šifrování, elektronický podpis, elektronická identita a její prokazování
5. Český E-government
6. Elektronické zdravotnictví ČR
7. **Bezpečnost na síti**
 - **Hesla, viry, firewall, email, spyware, phishing**

Bezpečnostní zásady při práci s IT

Rizika při práci v počítačové síti

Roman Šmíd , Jan Krejčí, Daniel Klimeš

Počítačová bezpečnost

- je součástí informační bezpečnosti
- zabývá se tou částí bezpečnosti, která souvisí s ICT
 - Síťová bezpečnost
 - Internetová bezpečnost
 - Bezpečnost koncových zařízení
 - Kryptografie (PKI a certifikační autority, e-podpis, e-archivace)
 - Speciální prostředky (odposlech, sledování)
- cílem je
 - předcházet počítačovým útokům
 - zajistit bezpečný provoz
 - omezit pravděpodobnost výskytu rizik

Počítačová bezpečnost

- se týká:
 - koncových zařízení, (osobní počítače, mobilní zařízení) tak
 - všech ostatních částí IT infrastruktury, zejména serverů a počítačové sítě.
- zahrnuje zhruba tyto činnosti:
 - Zabezpečení ochrany před neoprávněnou fyzickou manipulací s IT (fyzická krádež)
 - Zabezpečení přístupu k datům (autentizace a autorizace)
 - Zabezpečení ochrany před neoprávněnou manipulací s daty (narušení celistvosti, důvěrnosti a dostupnosti)
 - Zajištění zálohování dat (plán obnovy)
 - Zabezpečení ochrany software před krádeží (ochrana autorského práva)
 - Zabezpečení komunikace a přenosu dat (kryptografie)

Bezpečnost dat především

- data jsou to nejcennější elektronické aktivum jaké máme
- aby mohly být správně využité, musí být **dostupné a to jen oprávněným osobám**
- aby mohly být chráněné, musí být zajištěno
 - abychom o ně nějakým způsobem nepřišli
 - aby neskončily v nesprávných rukách
- následky ztráty jsou ale individuální, záleží na povaze dat
 - pokud o ně přijdeme nebo naše klíčové informace získá konkurence, může to také znamenat konec naše podnikání nebo fungování
 - pokud jde o osobní nebo citlivá data, mohou být využita k vydírání nebo kompromitaci uživatele

Nejčastější útoky a hrozby

- **virus** je škodlivý program, který se dokáže šířit a působit bez vědomí uživatele
- **phishing** je útok využívající metod sociálního inženýrství za účelem získání citlivých nebo přihlašovacích údajů
- **spyware** je software odesílající data z napadeného počítače bez vědomí uživatele
- **DoS a DDoS** je útok způsobující přehlcení a odstavení služby
- **spam** je nevyžádané obchodní sdělení (nejčastěji e-mailem)
- **hoax** je klamavá informace
- **ransomware** je virus způsobující zašifrování koncového zařízení, pro odšifrování chtějí útočníci vysoké výkupné v anonymní měně

Sít'ová bezpečnost - domácí wifi sít' I.

- Základem je neponechávat bezdrátový přístupový bod či router ve výchozím nastavení od výrobce.
- Je nutné nastavit nové administrátorské heslo a zvolit vhodné zabezpečení Wi-Fi.
- Existující formy zabezpečení domácích wifi routerů:
 - Otevřená sít' (nepoužívat ani omylem, komunikace není šifrována)
 - Šifrování WEP (zastaralé, dávno prolomeno)
 - Šifrování WPA-PSK (lze v případě nouze použít, ale má slabší šifrování)
 - Šifrování WPA2-PSK (pokud je navíc dostupná volba šifrování AES nebo TKIP, použít šifrování AES)
 - Šifrování WPA3 (nově zaváděno od 2018) – vylepšené šifrování, ale ne všechna zařízení jej podporují

Sít'ová bezpečnost - domácí wifi sít' II.

- v domácích podmínkách preferujeme zabezpečení WPA2-PSK v kombinaci se šifrováním AES
 - nabízí rozumnou míru bezpečnosti
 - Je podporováno již všemi bezdrátovými zařízeními
- je nutné zvolit kvalitní PSK (rozumně dlouhé a složité heslo) a také netriviální název přístupového bodu (SSID).
 - pro heslo se doporučuje alespoň 13 znaků, kombinace písmen a číslic
 - nepoužívat známá hesla (existují seznamy nejpoužívanějších hesel)
- vypnout WPS (WiFi Protected Setup)
 - prolomeno v prosinci 2011

Internetová bezpečnost – emailové hrozby

Hrozby:

- SPAM – nevyžádané zprávy posílané za účelem:
 - Rozesílání reklamy
 - Sběru aktivních emailových adres
 - Distribuce škodlivého kódu
 - Vylákání peněz
- Phishing – nevyžádaná zpráva, hromadně rozesílaná za účelem:
 - Vylákání přístupových údajů k různým službám
 - Vylákání soukromých informací
- Spear Phishing – nevyžádaná zpráva cílená a upravená pro konkrétního uživatele
 - Převážně na objednávku
 - Cílem bývá zavléčení škodlivého kódu do vnitřní sítě organizace za účelem získání přístupu k citlivým firemním datům
 - Jde o velmi zákeřný útok, na který se mohou nachytat i zkušení uživatelé

Internetová bezpečnost – emailová pravidla

- Pravidla:

- Neklikat na odkazy v neznámých zprávách (nebezpečí podvržení adresy, nasměrování na stránku se škodlivým kódem)
- Neotvírat přílohy v neznámých a podezřelých zprávách
- Nikam neposílat loginy a hesla, čísla kreditních karet
- Všímat si podezřelých rysů ve zprávách (strojově přeložený text, odkazy vedou jinam než jejich popis, zprávy předstírající že pocházejí od masově používaných služeb (Facebook, banky atd...), podezřelá adresa odesílatele
- Neignorovat případná varování antivirových programů
- Nenechat se zastrašit (Pokud nenainstalujete software X.Y., váš počítač bude ohrožen...)

Internetová bezpečnost

vzorový spam obsahující virus

Vážená paní, vážený pane,
děkujeme za projevenou důvěru v internetové obchody obchody24.cz.

Tímto emailem potvrzujeme, že jsme v pořádku přijali vaši objednávku.

Číslo objednávky (variabilní symbol): JCBDF729B439057

Datum a čas objednávky: 11.01.15 00:45

Kontaktní údaje: Barbora Záhová, +420 604 920 148

Vaše objednávka:

SONY DSC-F828 Cyber-Shot 8 mil. obraz.bodu, bílá: 1 x 23 549,00 Kč = 23 549,00 Kč
Doprava PPL: 113 Kč

Celková cena nákupu vč. DPH: 23 662,00 Kč Způsob platby: Platba předem – platební karta

Poznámka: Potvrzení platby a fakturu najdete v přiloženém souboru ([ucet111D535.zip](#))

-

Nyní prosím vyčkejte na našeho operátora, který se s vámi spojí maximálně do 1 pracovního dne a dohodne podrobnosti ohledně Vaší objednávky.

Internetová bezpečnost – vzorový phishing

Dear Customer,

your account has been blocked For more details You will be unable to deposit, withdraw or spend while your account remains disabled. Please click the Sign in below and confirm your details for re-enabling your account

[Login](#)

Copyright © 1999-2018 AirBank. All rights reserved.

Vážený zákazníku.

Toto je maximální varování pro ochranu vašeho účtu před neoprávněným přístupem. uvedených pokynů.

Chcete-li svůj účet okamžitě obnovit, klikněte na odkaz.

<https://www.crestwoodtrust.com/contacts/detailed/verifyaccount/processes/auth/index.htm>
Kliknutím přejdete na odkaz.

<https://www.fio.cz/login/bank/startup/login-infodata/html>

Copyright © 2018 Fio banka

Internetová bezpečnost - Instant Messaging

- Co je IM? Facebook chat, WhatsApp, Viber, Skype, Telegram...jakýkoli komunikátor v reálném čase
- Hrozby v instančních zprávách jsou podobné hrozbám emailovým
- Pravidla pro bezpečné používání jsou stejné jako emailová pravidla
- Hrozby pramenící z neaktualizovaného IM klienta
 - Neaktualizovaný klient může být zneužit k instalaci škodlivého kódu do PC bez vědomí uživatele
- **Zabezpečit pravidelnou aktualizaci používaného klienta na poslední verzi a mít aktualizovaný antivirový program**
- **Neklikat bez rozmyslu na každý odkaz, který mi někdo zašle**

Internetová bezpečnost – cloudové služby

- MS OneDrive, Goggle Drive (Disk Google) atd...
- Hrozbou je odevzdání vašich dat cizímu subjektu.
- U většiny cloudových služeb jejich používáním souhlasíte s tím, **že data tam nahraná může firma použít k jakýmkoli účelům**, předávat je dalším subjektům, publikovat, analyzovat atd.
- Týká se to drtivé většiny nešifrovaných cloudových poskytovatelů i poskytovatelů emailových služeb.
- **Tyto služby jsou nevhodné pro jakkoliv citlivá data** – osobní údaje, vědecké publikace....
- Možné řešení jsou **šifrované cloudové služby**, tedy takové kde poskytovatel služby do Vašich dat nevidí, protože se ukládají na jejich serverech šifrovaně a klíč má pouze uživatel.
 - Emailové služby – Protonmail, Lavabit,...
 - Služby pro ukládání dat – SpiderOak, Mega.nz,...
- Pokud nechcete odevzdat svá data cizí firmě, používejte pouze šifrované cloudové služby. Vždy je vhodné číst podmínky použití dané služby.

Internetová bezpečnost - sociální sítě

- Základní pravidlem je neklikat na cokoli, přemýšlet. I počítače vašich přátel mohou být napadeny škodlivým kódem, který na jejich FB profilu nebo do soukromých zpráv posílá příspěvky, či odkazy.
- Vždy mějte na paměti, že to, co o sobě zveřejníte na Internetu, už obvykle nejde vzít zpět.
- Při používání sociálních sítí přemýšlejte o tom, komu a jaké informace dáváte k dispozici.
- Pozor na bezmyšlenkovité šíření nebo sdílení/lajkování poplašných zpráv (HOAXů).
- **Facebook** - zneužíván pro šíření spamu, hoaxů, škodlivého kódu
 - Nebezpečná je důvěra v přátele: kliknu na cokoli, co postne někdo z mých přátel
 - Obtížná orientace v prostředí, které se často mění – pasti na neznalé uživatele
 - Clickjacking – kombinace sociálního inženýrství a tlačítek To se mi líbí
 - Příklad: Klikněte postupně na všechna tlačítka To se mi líbí pro zobrazení videa apod.
 - Na konci často pouze webová stránka se škodlivým kódem, stránka tahající z lidí peníze nebo zvyšující si uměle návštěvnost
- **LinkedIn** - platí obdobná pravidla jako pro Facebook, zatím méně rozšířené, zaměřené na pracovní prostor
- **Twitter** – šíření adres stránek obsahujících škodlivý kód

Bezpečnost koncových zařízení

- Za koncová zařízení lze považovat:
 - Stolní počítače
 - Notebooky
 - Tablety
 - Chytré telefony
 - Chytré hodinky
- Bezpečnost koncových zařízení lze zvýšit:
 - Antivirem
 - Antispywarem
 - Zálohováním dat
 - Pravidelnou aktualizací OS a používaných programů

Bezpečnost koncových zařízení - mobilní

- hlavní problémy:

- operační systémy a jejich aktualizace

Ze strany výrobců zařízení je aktualizace OS v reakci na nové bezpečnostní zranitelnosti často pomalá nebo žádná. Hlavně starší modely telefonů bývají často výrobcem ponechány bez aktualizací a tedy zranitelné vůči dávno známým chybám. Vždy je vhodné sledovat, zda výrobce garantuje pro své zařízení dostupnost bezpečnostních aktualizací systému, a po jak dlouhou dobu. (Např. služba Android One apod.)

- nepozornost uživatele

Při instalaci nových aplikací se OS vždy ptá uživatele, zda smí aplikaci udělit oprávnění k určitým činnostem v rámci systému (např. čtení/posílání SMS, přístup na internet atd.). Uživatelé by měli dávat pozor, jaká oprávnění aplikaci udělí a jaké aplikace instalují.

- zařízení často obsahují:

- důvěrná data uživatelů
 - přístupy k různým službám (email, bankovníctví apod.)

- často však nebývají adekvátně zabezpečena pro případ ztráty zařízení.

- PIN ani odemčení gestem nestačí
 - Dostačující ochranou je šifrování celého zařízení včetně SD karty.
 - Vhodná je i aktivace možnosti vzdáleného vymazání zařízení v případě ztráty

- plnohodnotné pracovní nástroje – nutnost dodržovat stejné bezpečnostní zásady jako při práci s PC

Bezpečnost koncových zařízení - mobil

- Chytrý telefon (smartphone) obsahuje pokročilý operační systém, umožňuje instalaci a úpravy dalších programů, které dále rozšiřují možnosti telefonu.
- Příklady OS: Android, iOS, Firefox OS, Tizen, MeeGo, HarmonyOS, ChromeOS
- Výhody:
 - velké množství aplikací a tím i možností, co lze s telefonem dělat (kancelář, hry, čtení knih, internetové aplikace, navigace atd.)
- Nevýhody:
 - typicky kratší výdrž baterie
 - často větší rozměry
 - různá bezpečnostní rizika (viry, vyzrazení soukromých informací)
 - Cena

Bezpečnost koncových zařízení - tablet

- Dotyková zařízení, operační systém často stejný jako na smartphonech, mohou mít i telefonní funkce.
- Tvoří mezičlánek mezi smartphony a klasickými osobními počítači či notebooky.
- Některé novější tablety jsou plnohodnotnými počítači se standardním OS
- Používané OS: Android, iOS, Linux, Windows

Bezpečnost koncových zařízení - konektivita

- připojení je bezdrátové (WiFi nebo LTE)
- mohou obsahovat
 - plnohodnotný internetový prohlížeč
 - emailový klient
 - Komunikátory
 - VoIP klienty
 - VPN
 - terminálové klienty
 - vzdálenou plochu
- při připojení přes GSM může být limitujícím faktorem datový tarif. Po vyčerpání datového limitu se připojení zpomalí a práce s internetem se stává nepohodlná nebo nefunguje prakticky vůbec. Důležitý je správný výběr datového tarifu.
- Plnohodnotný pracovní nástroj – nutnost dodržovat stejné bezpečnostní zásady jako při práci s PC

Zajištění ochrany

- Zásady při práci s internetem, emailem a sociálními sítěmi
- Pravidelné aktualizace
- Antivirus a antispyware
- Ukládání přístupových hesel
- Správné zabezpečení domácí sítě
- **Základem je vždy prevence!**

Zajištění ochrany – pravidelné aktualizace

- je třeba rozumět hlášením operačního systému a dalších programů
- umět adekvátně reagovat na události vyžadující reakci uživatele
- pravidelně aktualizovat:
 - operační systém
 - antivirovou databázi
 - antispyware databázi
 - veškeré programové vybavení

Zajištění ochrany – pravidelné zálohování

- Data jsou často důležitější než samotný hardware
- Je důležité zálohovat:
 - Víím, co se z mého zařízení zálohuje, kam a v jakých intervalech?
 - Umím si zkontrolovat, zda zálohování funguje?
 - Umím si zálohovaná data v případě potřeby obnovit?
 - Mám zálohy na více místech?
 - Mám zálohy zabezpečené?
- Zálohujeme v pravidelných intervalech, nejlépe automaticky

Zajištění ochrany – možnosti zálohování

Možnosti zálohování:

- Fyzické médium
 - CD/DVD
 - Jiný počítač
 - USB disk
- NAS
 - (Network Attached Storage – „datové úložiště na síti“, například externí disk připojený do sítě)
- Cloudové úložiště
 - OneDrive
 - GoogleDrive
- Aplikační zálohování
 - Windows Backup (ve Windows 7 a Windows 10)
 - Duplicati (pro Windows i Linux)
 - Cobian Backup (pro Windows)
 - SyncThing - synchronizace

Zajištění ochrany - antivirus

- Je vhodné používat některé z komerčních řešení, ale doporučuje se použít minimálně nějaký zdarma dostupný antivirový produkt.
- Pro domácí nekomerční použití jsou to například:
 - Microsoft Antivirus - produkt Microsoftu, od Windows 10 součástí systému jako Ochrana před viry a hrozbami. Dostačující, v češtině.
 - Avast Free Antivirus - produkt české firmy AVAST Software, nutná obnova bezplatné registrace po 1 roce
 - AVG Antivirus FREE – další český produkt, také vhodný pro běžné použití
 - Panda Cloud Antivirus FREE – antivir pracující na cloudové bázi, menší zátěž PC
- Antiviry si většinou automaticky aktualizují své virové databáze, je třeba nechat tuto funkci povolenou!

Zajištění ochrany - antispyware

- Antispyware je software na odstranění a blokování spyware.
- Existuje dostatek bezplatných programů pro domácí použití:
 - Spybot Search & Destroy - zdarma pro nekomerční účely, český překlad
 - Spyware Terminator - zdarma i pro komerční účely, český překlad
 - Ad Aware SE Personal Edition - zdarma pro nekomerční účely
 - Windows Defender - standardní součást Windows Vista a vyšších verzí
- Antispyware není většinou nutné používat stále, ale je vhodné občas nějaký nainstalovat, aktualizovat a nechat proskenovat počítač.

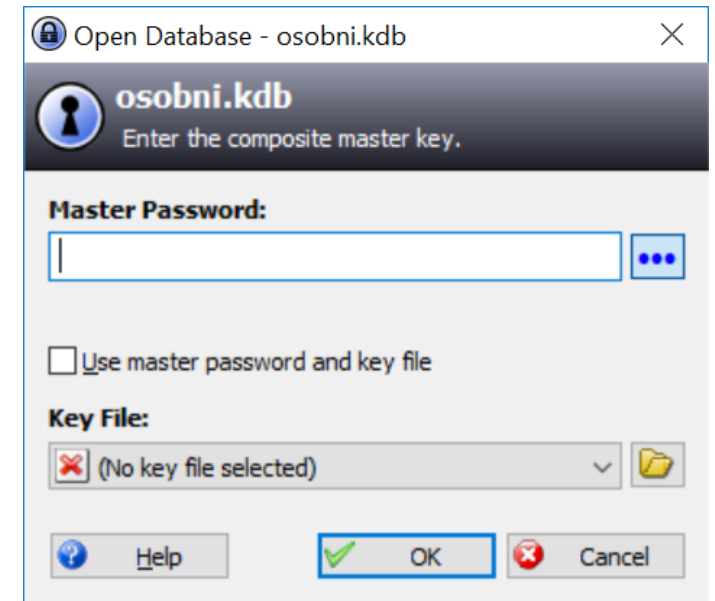
Zajištění ochrany - přístupová hesla

Běžně využíváme mnoho různých internetových služeb - máme mnoho přístupových údajů

- Nebezpečné tendence - všude používat stejné a jednoduché heslo
- Známé služby čelí častým útokům hackerů s cílem ukrást přístupové údaje uživatelů (často úspěšně)
- Pokud mám všude stejný login a heslo, hacker najednou získá přístup do všech mých účtů!
- Zásady:
 - do důležitých služeb (přístupy do banky atd.) používat **unikátní přístupové údaje**
 - Jako přístupové údaje jsou často vyžadovány e-mail a heslo. **Nikdy nezadávat stejné heslo, jako máme do emailu!!** Při vyzrazení těchto údajů hackeři začnou využívat váš e-mail k šíření spamu a virů, hrozí zablokování účtu.
 - Pokud máme hesel mnoho, zvážit použití **softwarového správce hesel**
 - **U důležitých služeb (bankovníctví aj.) používat dvoufaktorovou autentizaci (např. potvrzení přes SMS kód aj.)**

Přístupová hesla – správce hesel

- Správce hesel je užitečný pomocník pro bezpečnou práci s hesly
- Je třeba si pamatovat pouze jedno hlavní heslo, ostatní hesla jsou bezpečně a přehledně uloženy v programu.
- Mezi nejznámější software této kategorie patří:
 - **KeePass Password Safe** - přehledný správce hesel, zdarma i pro komerční použití, existuje i verze pro mobilní telefony
 - **LastPass** - doplněk pro internetové prohlížeče, předvyplní internetové formuláře, generuje hesla
 - **Password Agent** - umí uchovat hesla a další informace, možnost instalace na USB klíčenku

Služby poskytující autentizaci

- Vhodným způsobem pro autentizaci uživatelů jsou také služby třetích stran poskytujících autentizaci.
- U poskytovatele si založíme účet a předávání autentizačních informací pak necháme na poskytovateli.
- Výhodou je, že si musíme pamatovat pouze jedno jméno a heslo, a u všech dalších služeb, které to podporují, použijeme přihlášení přes tohoto poskytovatele.
- Máme také kontrolu nad tím, jaké údaje a komu předáváme.
- V ČR je rozšířeným a důvěryhodným poskytovatelem mojeID (www.mojeid.cz), pomocí kterého se lze přihlašovat i na weby státní správy, Portál občana apod.

Porušení ochrany – co nám hrozí

Při porušení ochrany může dojít ke ztrátě nebo nedostupnosti dat:

- způsobené nepozorností či nedbalostí (lze jim předcházet):
 - ztráta informací
 - nedostupnost informací
- způsobené třetí stranou (útočník, zloděj):
 - odcizení dat
 - zneužití dat

Problémové situace - únik dat omylem

Způsobené nepozorností či nedbalostí (lze jim předcházet):

- ztráta informací
 - nastane při selhání techniky (například vada disku), či smazání či skartace uživatelem (omylem)
 - informaci nemáte vy ani nikdo jiný → přestávají existovat
 - jediná ochrana jsou pravidelné zálohy
 - následky ztráty dat jsou individuální, záleží na povaze dat.
- nedostupnost informací
 - nemáme přístup na místo uložení (jsme offline), či jsme ztratili přístupové údaje (heslo, klíč)
 - hlavní ochrana jsou pravidelné zálohy
 - sekundární ochrana v některých případech může být záložní přístupová cesta (nebo záloha přístupů)

Problémové situace – únik dat útokem

Způsobené třetí stranou (útočník, zloděj):

- odcizení dat
 - nastane při krádeži dat, nebo útoku typu ransomware
 - ochrana dostupnosti jsou pravidelné zálohy
 - ochrana proti zneužití je zabezpečení nosičů dat (šifrování či heslo - externí disk, flash disk, telefon, ...)
 - hrozí možnost zneužití dat
- zneužití dat
 - nastane při odcizení dat nebo aktivního napadení útočníkem
 - o data jako taková fyzicky nepřicházíme
 - v případě zneužití dat jejich hodnota klesá a informace může být použita proti nám

Problémové situace – co nám hrozí

- Přímá finanční ztráta (odcizení peněz z účtu přes kreditní kartu)
 - Správné nastavení limitů na kartě
 - Autorizace všech operací přes druhý faktor
- Policejní stíhání (obvinění z použití PC k nelegálním aktivitám)
- Problémy v zaměstnání (zablokovaný email, VPN, ...)
- Vydírání a diskreditace (zveřejnění citlivých informací, fotografií, e-mailů...)
- Ztráta dat (RansomWare)
 - WannaCry (květen 2017)
 - Benešovská nemocnice (prosinec 2019)

Při ransomwarovém útoku na nemocnici v Benešově na konci roku 2019 byly zašifrovány síťové disky všech zařízení v síti a nemocnice byla vyřazena z chodu na více než 3 týdny.

- FN Brno – v roce 2020 zažila FN Brno podobný útok, byly odstaveny životně důležité nemocniční systémy, odkládaly se operace, byly velké finanční ztráty.